GAZETA LWOWSKA.

W Poniedziałek Nro. 65. 22 Kwietnia 1816.

Wiadomości kraiowe.

Ze Lwowa. — Na utworzony w Wiedniu dla Ces. Austr. Inwalidów nowy fundusz, ofiarowali znowu w Galicyi w upłynionych miesiącach Lutym i Marcu: P. Chaberski dzierżawca Andrychowa 50 Z. R. JX. Kudłatyak Pleban w Krzywaczku 8 Z. R. Magistrat Oświecimski 2 Z. R.

Z Wiednia dnia 14. *Kwietnia.* — N. Cesarz i Król raczył swoiego Szambelana i Jenerała Majora, Hrabiego Fiquelmont, mianować nadzwyczaynym Posłem i pełnomocnym Ministrem swoim przy Dworze Królewsko-Szwedzkim. W skutku tego mianowania wyiedzie rzeczony Hrabia wkrótce do Sztokolmu.

Arcy-Xiążęta Austryaccy Jan i Ludwik powrócili przeszłey nocy z podroży swoiey, którą do Anglii byli przedsięwzięli.

Z powodu śmierci N. Cesarzowey i Królowey naszey, Maryi Ludwiki, włożył iuż Dwor tuteyszy małą żałobę. Wielka żałoba włożona będzie od dnia uroczystego pogrzebu, który się w Wiedniu odprawi.

Z Medyolanu d. 6. *Marca.* — Wczora przyiechała tu z Werony Arcy-Xiężna Marya Beatrix (Matka zmarłey Cesarzowey).

Wiadomości zagraniczne.

Wielka Brytania.

Według doniesień z Londynu pod d. 29. Marca, przyięły obie Izby Parlamentu iednomyślnie bil względem naturalizacyi Xiążęcia Sasko-Koburgskiego. Ustanowiono w nim stopień, iaki Xiążę ma mieć odtąd iako Anglik, to iest, zaraz po Xiążętach krwi Królewskiey z tytułem Xiążęcia Kendal. Jest to dawny tytuł; miała go żona Ierzego I. — Liberya Xiążąt Kendal nie będzie czerwona, ani purpurowa, lecz taka, iaka iest Xiążąt Koburgskich.

Na sessyi Izby wyższey dnia 22. Marca rzekł Margrabia Landsdowne: — „Po zniesieniu opłaty od dochodów wypada uchwalić pożyczkę dla zapłacenia zaległości. Lecz pożyczka w czasie pokoiu nie powinna nastąpić, gdy są inne źrodła. Poczytuię sobie za powinność wezwać Izbę, ażeby dokładnie roztrząsnęła wydatki we wszystkich Wydziałach rządowych, i wyrzuciła to, bez czego się obeydzie, aby potém dopiéro ilość pożyczki ustanowiła.“

Hrabia Liverpool: „Ubolewam nad potrzebą Ministrów zaciągania pożyczki, bo przez to kredyt narodowy i cena skarbowych papierów koniecznie upadnie. Od ilości wydatków zależy, czyli ta pożyczka ma wynosić 6 lub 8 miliionów.“

Na sessyi tegoż dnia w Izbie niższey, Lord Palmerston (Minister woyny), odłożył do 8 dni obrady względem tegorocznego etatu woyska. P. Tierney zapytał się, czy ma bydź zmnieyszoném? na co Lord Palmerston w sposobie potwierdzaiącym odpowiedział.

P. Brougham: „Cieszę się mocno słysząc, iż wszelka nagana spada tylko na Ministrów Królewskich, albowiem podług zasad konstytucyi nie można wcale ganić Króla, lecz tylko poradników iego.“

Lord Castlereagh: „Miło mi iest, iż nie słyszę iuż tak nikczemnych oświadczeń, iakich uczony Reprezentant użył niedawno przeciwko dostoyney osobie; radbym iednak, aby odwołanie ich było zupełnieyszém.“

P. Brougham odpowiedział, iż zasad swoich odwołać nie może; co dało powód do sporów, czyli oświadczenie iego sprzeciwia się porządkowi lub nie? Mowca Izby rzekł: iż podobne dalsze mowy są przeciwne porządkowi.— P. Brougham domagał się potém złożenia szczegółowych rachunków wszystkich Urzędników dworskich, dla zobaczenia, czyli zaległości listy cywilney wynoszące 530,300 funt. szt., których wypłatę Parlament uchwalił, są nowym lub dawnym długiem. Kanclerz skarbowy obiecał zadosyć uczynić temu żądaniu.

Na sessyi Izby wyższey dnia 25. Marca Margrabia Landsdowne podał prośbę Kwakrów przeciwko opłacie od dochodów, oświadczaiąc, iż dla tego nie dali Izbie zwyczaynego

)(

tytułu, to iest, świeccy i duchowni Panowie, gdyż ten tytuł, podług ich zdania, należy się iedynie Naywyższey Istności, i użyli tylko wyrazu Izba Wyższa. Lord Kanclerz twierdził, iż dotąd żadnych próśb z takim tytułem nie przyięto. Kreskowano względem przyięcia tey prośby, i odrzucono ią 39 kreskami przeciw 9.

Na sessyi Izby niższey tegoż dnia oświadczył Kanclerz skarbowy, iż wszyscy Urzędnicy przeznaczeni do opłaty od dochodów, iako to: Kommissarze, Poborcy, etc. zostaną oddaleni. Wspomniony Kanclerz podał potém wniosek, ażeby podwyższone cła lądowe i wodne, będące dotąd opłatą woienną, zamieniono w stały podatek. Namienił, iż wynoszą blisko 6 1/2 milionów funtów szt., i ieżeliby wniosek iego przyięto, nie będzie żądał nowych podatków. Na zapytanie Pana Tierney odpowiedział Kanclerz skarbowy, iż nie naruszy funduszu przeznaczonego na umorzenie długów, i prowizyę od nowey pożyczki dawnemi podatkami zapłaci. — Lord Castlereagh oświadczył daley, iż ścisła oszczędność byłaby pierwszą i iedyną zasadą wydatków skarbowych; lecz rok teraźnieyszy uważać należy za trzymaiący środek między woyną i pokoiem, albowiem ieszcze skutki woyny czuć się daią.

P. Tierney: „Nie mogę wierzyć obietnicom szlachetnego Lorda względem oszczędności, gdyż powiększenie płacy pewnym Urzędnikom w czasie pokoiu przeciwnie mię przekonywa."

P. Warrender wniósł, ażeby roztrząśniono wydatki na potęgę morską. — Pan Tierney porównawszy wszystkie teraźnieysze rachunki Admiralicyi z dawnieyszemi oświadczył, iż cała tak bardzo wychwalana oszczędność Admiralicyi wynosi tylko 923 funtów szt., chociaż się utrzymuie 33,000 maytków, zamiast 145,000. (Zawołano: *Słuchaycie!*) Powiedziano przytém, iż Sekretarze Admiralicyi nie przyięli powiększenia pensyi.

Lord Castlereagh zapowiedział na sessyi Izby niższey dnia 26. Marca, iż poda bil względem opłaty listy cywilney tak, ażeby odtąd żadnych zaległości nie było. Oświadczył, iż dotychczasowe zaległości, wynoszące 277,000 funtów szterl., będą zapokoione z pieniędzy Królewskich, przypadaiących za morskie zdobycze.

Na zapytanie P. Wilberforce odpowiedział Lord Castlereagh, iż Rossya, Austrya, Prusy i Anglia zawarły na Kongressie w Wiedniu traktat względem zniesienia handlu niewolnikami, iż Francya przystąpiła do tego traktatu, a Hiszpania obowiązała się zaniechać w przeciągu 8 lat wzmiankowanego handlu, co zapewne do skutku przyprowadzi.

P. Warrender oświadczył, iż postanowiono nie kazać nigdy budować okrętów woiennych na prywatnych warsztatach, gdyż doświadczenie przeszłych lat przekonało o pochodzący z tąd niedogodności. P. Brougham wychwalał Admirała Lorda St. Vincent, który zawsze takowey budowie był przeciwnym, lubo go za to ganiono.

Na sessyi Izby niższey dnia 27. Marca P. Warrender zdał sprawę o tegorocznych wydatkach Admiralicyi. „Postrzeżono (rzekł) z zadziwieniem, iż w pierwszym roku pokoiu wydatki Admiralicyi są większe, niż w poprzedzaiącym woiennym. Zdaie się atoli, iż umyślnie zapomniano, że tak dawniey bywało i bydź musiało, albowiem wszędzie prawie okazały się zaległości. Mam nadzieię, że Izba obmyśli sposób ich zaspokoienia."

P. Tierney: „Naganiam tylko powiększenie pensyi pisarzom Admiralicyi. Nie podobna darować, ażeby po zmnieyszeniu 24 osobami liczby pisarzów, płacono im w czasie pokoiu 10,000 funtów szt. więcey, niż podczas woyny. (Zawołano: *Słuchaycie! Słuchaycie!*) Tuszę sobie, iż na to odbiorę odpowiedź liczbami, nie zaś mowami, któremi wykrętna głowa chce nas przekonać, iż dwa razy 2 czyni 5. Potrzeba także obiaśnić systema oddalenia Urzędników z pensyą za długie usługi. Oddalono podobnież 7 pisarzy, z których ieden naystarszy ma lat 55, a drugi 44. Bydź może, iż w 44 roku nie iest iuż zdatnym do dalszey służby, i że ia także pomiędzy wysłużonymi liczyć się mogę (powstał śmiech); lecz niepodobna, ażeby 23letni młodzieniec był umieszczony w tey liczbie. Żądam więc, ażeby wydatki dla Admiralicyi na 6 tylko miesięcy uchwalono."

PP. Croker, Brougham i inni mówili o płacy pisarzów Admiralicyi, a w końcu przyięto wniosek Barona Warrender 168 głosami przeciwko 85.

Dnia 28. Marca, na wniosek P. Western zamieniła się Izba w Wydział, celem rozważenia teraźnieyszego smutnego stanu rolnictwa. „Jakież są (rzekł) przyczyny nędzy właścicieli gruntowych i wieśniaków? Przypisuię ie szczególniey wygórowanemu rolnictwu; więcey uprawiono gruntów i więcey zebrano płodów, aniżeli rzeczywiście potrzeba. Tym sposobem wszystko tak staniało, iż dzierżawcy nie mogą dzierżawy zapłacić. Dopóki woyna trwała, i wiele potrzebowano płodów ziemskich, dopóty grunta utrzymywały się w cenie, a teraz dla

tanności wszystkiego spadły. Mamy iednak sposób; powinniśmy starać się o wywiezienie tego, co iest zbytecznem."

P. Brand: „Poczytuię sobie za obowiązek donieść o nędzy uboższych wieśniaków. W naybogatszym okręgu Cambridgeshire, naylepszy wyrobnik dostaie tylko 8 pence. W okolicy, którą Camdem ogrodem Anglii nazywa, pozostał tylko ieden dzierżawca, który wszystkie podatki całey parafii opłacać musi, bo inni pouciekali, nie mogąc dzierżawy i podatków zaspokoić."

P. Lewis: „Teraz po przywróconym pokoiu i zmnieyszeniu wydatków kraiowych rzadko znowu widać pieniądze papierowe. Dzierżawca, który dawniey płacił 100 funt. szterl. daie teraz 200 płodami; gubi się, a posiadacz akcyi korzysta."

Inny Członek wniósł, aby Rząd wyznaczył 12 milionów na wsparcie zubożałych wieśniaków. — Odłożono obrady w tey mierze na czas późnieyszy.

Umieszczony w Gazetach Angielskich list żony pewnego Officera Angielskiego pod dniem 6. Stycznia opisuie romansowe piękności w środku wyspy S. Heleny, i wyraża, że pilnowanie Bonapartego iest uciążliwém dla Officerów, bo muszą co trzy dni iśdź na straż. Bywaią liczne uczty i bale, z których ieden pod namiotami kosztował 250 funt. szterlingów. Córka iey E...y, przygrywaiąc na fortepianie, śpiewała przed Bonapartem dwie Włoskie arye, z czego był bardzo kontent. Gdy mu ią pierwszy raz stawiono, przyiął ią grzecznie, i spytał się, czy umie śpiewać po Włosku. Dnia 2. Stycznia była pierwszy raz u niego na obiedzie. U dworu w Longwood zachowuią naywiększą etykietę; podczas stołu nikt nie mówił, oprócz Bonapartego; ona zaś tylko bez boiaźni z nim rozmawiała. Srebra i porcelana są nadzwyczaynie wytworne. Każda filiżanka do kawy kosztuie naymniey 25 funt. szterlingów. Są na nich widoki Egiptu, i wizerunki Szeików Egipskich. Miasto Paryż podarowało mu ten serwis. Po stole, Panna E...y uczyła Bonapartego gry w arcaby, co ią nie mało ucieszyło. Grała z nim także w tryktraka. Bonaparte iest bardzo żywego charakteru, i śpiewa przy grze. Posłał potém pewney Pannie ciasta z swoiego stołu, które i iey także ofiarował.

Francya.

Według doniesień z Paryża, Posłowie, i Ministrowie zagraniczni byli dnia 26. Marca u Dworu, i winszowali Królowi, Monsieur i Xięciu Berry związku małżeńskiego tegoż Xięcia z Xiężniczką Neapolitańską. Monsieur, Xiężna Angoulême, iey Małżonek, i Xiążę Berry wyiadą na spotkanie tey Xiężniczki, którą Królewic Oyciec iey odprowadza. Król wyiedzie do Fontainebleau, dokąd iuż różni Urzędnicy Domu iego wyiechali. Królewic Neapolitański z Córką swoią spodziewany tam iest na początku Maia. Xiężniczka ta miała wypłynąć dnia 27. Marca z Palermo do Neapolu. Dnia 16. Kwietnia zaślubi ią Xiążę Leopold imieniem Xięcia Berry, a nazaiutrz ruszy w drogę do Francyi.

Na sessyi Izby Deputowanych dnia 27go Marca przyięto iednomyślnie proiekt względem przydania Xięciu Berry z powodu iego zaślubin, miliona franków do dawnego uposażenia Xiążąt krwi Królewskiey, i nadto ieszcze przydano mu 500,000 franków; ale Xiążę Richelieu doniósł, iż Król i Xiążę Berry, nie przyymuią tych 500,000, i odstępuią ich na niezwłoczne zaratowanie Departamentów, które naywięcey ucierpiały podczas dwoistego wkroczenia wóysk obcych do Francyi.

Na sessyi Izby Parów dnia 19. Marca pewny Biskup rzekł: „Niemożność rozwodu małżeństwa zasadza się na własnych słowach Jezusa Chrystusa, których Kościół odmienić nie powinien. Dopóki u pogan dozwolone były rozwody, póty ich surowo zakazywano u Chrześcian. Bezbożny tylko Rząd może dozwolić rozwodów. Nie potrzeba rozprawiać o prawie Boskiém. Żadne prawo cywilne nie może pozwalać tego, czego Bóg zakazał. Co prawo Boskie wyraźnie potępia, to iest bezbożnem i występném. Ewanielija pochodzi od Boga, i z niey brać należy prawo, stosowne do natury ludzkiey; iest to prawo, którego zachowanie ma wielki wpływ nie tylko do życia na ziemi, ale i do przyszłego w niebie; kto ie przestępuie, tego nie można zapewnić, iż będzie zbawionym." — Powyższa mowa tak się podobała, iż ią kazano drukować. Inny Członek świecki uczynił uwagę, iż Religiia katolicka iest Religiią Kraiu, ale nie wszystkich Francuzów. Potrzeba więc uczynić stosowny dodatek. Postanowiono większością kresek, iż znoszą się rozwody, iż wymienią się przypadki separacyi, i wyda się urządzenie względem iey skutków, tak co się tycze samych małżonków, iako też ich dzieci.

Trzey Anglicy, którzy się przyłożyli do ucieczki Pana Lavalette, przeprowadzeni zostali z więzienia la Force do Conciergérie, a Pułkownik Boyer, przeprowadzony

został z Conciergerie do więzienia la Force.

Ci Anglicy nie znali i nie widzieli nigdy Pana Lavalette. Gdy po ucieczce z Conciergerie przyszedł szukać ich pomocy, przyięli go otwartemi rękami, ukryli go, a co więcey, wzięli na siebie obowiązek wywieźć go za granicę w ubiorze chorego i osłabionego Jenerała Angielskiego, nie mogącego się ruszać i mówić. Hutchinson udaiący iego Adjutanta, starał się o wszystko, działał i mówił za niego na wszystkich stacyach; i tym sposobem ocalenie iego zostało do skutku przywiedzione. Jeden z ich współuwięzionych, który miał szczęście bydź wypuszczonym, wie o tem z ich własney powieści, i o tych trzech Anglikach następuiące czyni opisanie:

Pułkownik Wilson woiował przeciw Bonapartemu w Egipcie, a poźniey w Rossyi, i napisał historyę obudwóch tych wypraw. Dzieło o pierwszey wyprawie iuż po części przełożone iest na ięzyk Francuzki. Wilson iest mąż otwarty, wesoły, żywy, pełen litości. Kocha wolność nietylko w Anglii, ale i w całey Europie; tyraństwo i niewolnictwo nazywa morową zarazą, która udzielaiąc się, na ostatek może się rozciągnąć i do Anglii. Życzy Francyi trwałey i konstytucyyney wolności.

Hutchinson iest Kapitanem; z trudnością tłumaczy się po Francuzku, i z tey przyczyny unika wdawania się w rozmowe z Francuzami. Maią spaśdź na niego trzy Parostwa w Anglii, iest więc honorable Sir, a nie dzieckiem szczęścia.

Bruce wiele bardzo podróżował w swey młodości. Nie cierpi podległości i iest 26cio letnim synem bogatego bankiera Londyńskiego; ma piękny wzrost i przyiemny kształt ciała. W roku 20tym opuścił Angliię, zwiedził Egipt, Syryę, mnieyszą Azyę, Turcyę Europeyską, Węgry, Niemcy i część Francyi. Doszedł aż do ruin Palmiry i Balbeku. Aby tem bezpieczniey mógł podróżować, zgromadził własnym nakładem karawanę, udawał przy wiadomości ięzyka Arabskiego i ścisłem zachowaniu zwyczaiów i przepisów alkoranu, Indyyskiego Muzułmana, przepędził pod tą niewinną maską cztery miesiące w puszczach Arabskich i Indyyskich, gdzie wszystko widząc, wszystkiego mógł dochodzić, co w tey mierze przez podróżnych i pisarzów powiedziane było. Volney więcey u niego znaczy, niż Savary. W Balbeku widział pokolenie 2000 Arabów, którzy świątynię słońca zamienili w twierdzę; w ruinach Palmiry zadziwiła go kolumnada maiąca długości 700 (?) sążni. Podczas rozbicia okrętu utracił zebrane wiadomości; iego mocna i wierna pamięć powróci ich część. Mówi z łatwością po Francuzku bez Angielskiego akcentu. Od 6ciu lat nie widział swey Oyczyzny. Ci trzey Anglicy, czynią swym współuwięzionym, osobliwie woyskowym, wiele dobrego.

O przemyśle i gospodarstwie wieyskiem w Galicyi, tudzież o środkach podniesienia onychże.

(*Ciąg dalszy*)

Prawy brzeg Dniestru, począwszy od Sambora, aż do złączenia się tey rzeki z małą Bystrzycą, tworzy trzęsawiska zaymuiące powierzchnią blisko 6 mil czworograniastych, które, gdyby przez proiektowany nie raz od Dyrektora żeglugi główny kanał osuszone zostały, mogłyby bydź przemienionemi w łąki wyborne. Wiele tysięcy sztuk bydła miałoby tam obfitą i zdrową karmę. Mieszkaiący koło tych trzęsawisk zbieraią wprawdzie i teraz z nich podczas suchego lata siano, lecz ono iest kwaśnem i wielce niezdrowem dla bydła; bardzo trafnie opiewa więc Uniwersał z dnia 4go Kwietnia r. 1773go, daiący dobre przepisy dla ochronienia bydła od chorób zaraźliwych: *Pascua limosa paludosa vitentur.* Tu to wystawiaią na zgubę kilka tysięcy sztuk bydła, tak potrzebnego do uprawy roli i wyżywienia mieszkańców, co tem mniey uniewinnić można, ile że rozumni gospodarze czynili iuż nie raz tę uwagę: iż Dniestr rzadko kiedy wylewa bez zrodzenia zarazy bydła w tych okolicach.

Czego wielorakie przełożenia, czynione od lat kilku względem wysuszenia bagien Dniestru dokonać nie mogły, dokazały doświadczenia w roku 1811tym. Ten rok był naysuchszym, i skarzono się powszechnie na nieurodzay łąk. W tym roku samo przyrodzenie wysuszyło po naywiększey części owe bagna; skutkiem tego był tak obfity zbior siana, iż posiadacze tych bagien zdumiewali się sami nad korzyściami, iakieby nadarzać im mogły te nieużyteczne dotąd powierzchnie, gdyby osuszonemi zostały. To skłoniło mieszkańcow do szczerego zaięcia się tą rzeczą pod przewodnictwem cyrkułowego Urzędu Samborskiego i Dyrektora żeglugi Osterlama. Odry-

sowano mappę tey okolicy i zamyślano wziąć się następuiącego roku do pracy *).

To naprowadza mnie na drugi proiekt, a tym iest:

2.) Utworzenie w Liceum Lwowskiem osobney katedry dla nauki leczenia bydła **).

Trzecim środkiem ku ulepszeniu chowu bydła w Galicyi, byłaby surowa Policya weterynarna. Proszę mi naprzód pozwolić tego niezwyczaynego wyrazu; uwagi moie wyświecą, co przezeń rozumiem.

Naprzód poleciłbym zdolnemu i Kray dokładnie znaiącemu gospodarzowi żbiór i surową rewizyę wydanych dotąd w rzeczy gospodarczey urządzeń, a potem ułożenie z nich dla Galicyi instrukcyi w ięzyku kraiowym. Uniwersały z dnia 4go Kwietnia 1773go, 26go Marca 1776go, 14go Maia 1795go, wyrok nadworny z dnia 6go Maia 1790 i inne dla polepszenia chowu bydła przepisy — do czego naturalnie także i wyznaczenie nagrod należy — ***), są po naywiększey części z wielką znaiomością rzeczy ułożone, lecz nie skutkuią wcale. Z tych wszystkich urządzeń ułożyłbym dla włościan Galicyyskich książęczkę zawieraiącą w sobie przepisy, którby każdego roku Urzędnik w obecności Plebana Gromadom czytać i obiaśniać, a oraz dopełnianie ich surowo zalecać powinien. Dominia i Plebani, okazuiący naywiększą gorliwość w ogłaszaniu tych przepisow, powinniby otrzymywać pochwały i zaszczyty. Przepisy te powinny bydź ułożonemi krótko i w kształcie wyraźnego prawa; na przykład:

„Rząd chce, żeby wasze bydło miało co ieść; dla tego kazał nam zrobić to, aby każdy chłop kosił dwa razy w roku swą łąkę; żeby się zaś to działo, nie można tak długo wypędzać bydła na łąki, iak wy zwykliście. Chłop, którego koń, wół, krowa lub owca po Swiętym NN. na łące schwytane będą, zapłaci do kassy gromadzkiey tyle Złotych, lub weźmie kiiami, ieżeli pieniędzy nie złoży etc.; ten zaś chłop, który 4 sztuki pięknego bydła na targ przyprowadzi, otrzyma tyle Złotych nagrody etc."

„Kto młodego konia lub młodego wołu przed czasem zaprzęże, skaranym będzie iako zły gospodarz, i gwałtem się go przymusi, aby tego więcey nie czynił. Odbierze karę i ten, który bydło swoie bardzo natęża lub katuie. Bóg nie ma upodobania w ludziach nie maiących miłosierdzia nad bydłem, które ich żywi etc."

Podobne przepisy, gdy często są powtarzanemi, czynią nakoniec przecież wrażenie na naydzikszych nawet ludzich, a oni zaczynaią działać nieznacznie według zasad lepszych. Jednakże muszą się do tego koniecznie przyłożyć Xięża, którym utrzymywanie tych przepisow iak naymocniey polecić, i exemplarz rzeczoney książeczki wręczyć należy *).

Owce pomnażaią się znacznie w Galicyi, iak i w innych Prowincyach Monarchii Austryackiey. Nie iedno Dominium czyniło z gniazdami owiec Hiszpańskich próby, które się zupełnie powiodły. P. Runge utrzymuie w Kitałowicach kilkaset owiec Hiszpańskich, które się wybornie udaią. P. Kicki, Starosta Krasnostawski, przeniosł także z Xięstwa Warszawskiego (teraz Królestwa Polskiego) liczne trzody owiec szlachetnego gniazda do dóbr swoich w Galicyi; inni Obywatele toż samo uczynili. Roku 1810go liczono w Galicyi 381,108 owiec **). Niektórzy publicyści nie sprzyiaią hodowaniu owiec dla tego, że (według ich zdania) przynoszą znakomity uszczerbek hodowaniu wołow i krów, które przecież dogodnieyszemi są pomyślności powszechney. Prawda, że w Węgrzech pasą się teraz trzody owiec na owych pastwiskach, gdzie dawniey woły się pasły, Miałożby tu i owdzie dziać się toż samo w Galicyi? Przynaymniey słychać od lat 20tu o Węgierskiey i Polskiey rogaciznie, którą pędzą trzodami do Niemiec.

Ta okoliczność, że owce bardziey widocznieyszą przynoszą korzyść; że co rok za wełnę znakomite zbieraią się summy, gdy tymczasem kilka lat na utuczenie wołów zcekać po-

*) Pan J. E. Mucha, Inżynier Trybunału Galicyyskiego, podał J. C. K. Mości proiekt osuszenia bagien w Galicyi, za co mu N. Pan naywyższe ukontentowanie swoie oświadczyć raczył. (*Obaczyć N.* 60 *Gazety* Lwowskiey *z roku* 1811go.)

**) Katedra ta iuż iest w Liceum tuteyszem.

***) Równie też i wyż pomieniony okólnik rządowy z dnia 24. Marca 1809.

*) Jakże pożądanym, a nawet iak potrzebnym byłby umyślnie dla Galicyi ułożony kalendarz ekonomiczny!

**) W Cyrkule Zołkiewskim ma P. Wicenty Rulikowski w Ubrynowie 500 Hiszpańskich, P. Obertyński w Leszkowie 60, a P. Hrabina Polanowska we wsi Moszkowie należącey do państwa iey Smitkowskiego, 300 Angielskich owiec. (*Obaczyć N.* 60 *Gazety* Lwowskiey *z roku* 1812go.) Znaczna iest także liczba owiec w Cyrkule Myślenickim.

trzeba, mówi za hodowaniem owiec. Mniey wpadaią w oczy pożytki, wynikaiące z używania bydła rogatego do roli, na pożywienie i obuwie, luboć to powszechnemu dobru daleko więcey dogadza.

Rząd może tu tylko działać uboczną drogą, oświecaiąc Poddanych gruntownie we własnym ich interessie, i zachęcaiąc bądź pochwałami, bądź też nagrodami do odnóg przemysłu, dogodnieyszych rzeczy publiczney. Należy w tém postępować ze ścisłym względem na sposób myślenia tych osób, które nagradzanemi bydź maią. Dla kochaiącego honor Narodu, maiącego wiele patryotyzmu, który tylko należycie zagrzewanym bydź powinien, naydzielniey skutkuiącym iest popęd z góry. Wreszcie, wzgląd na proiekta, podane tu końcem ulepszenia chowu wołow i krów, mogłby także i hodowaniu owiec posłużyć.

Przystępuię teraz do ważney odnogi gospodarstwa w Galicyi, a tą iest

Pszczelnictwo.

Pracowita pszczoła iest naypożyteczznieyszem zwierzątkiem. Zdaie się, iż Galicya iest iey Oyczyzną; żadna przynaymniey Prowincya Cesarstwa Austryackiego równać się z nią w tém nie może. W Galicyi widzieć można zasiane milowe przestrzenie hreczką, tém głównem pożywieniem pszczoły. Oprócz tego nie zbywa ani na kwiatach, ni też na wodach potrzebnych; a luboć twierdzenie Kuralta: że w Galicyi 2,000,000 ulow utrzymywać można*), przesadzoném uznaię, przecież nie podpada to żadney wątpliwości, iż tę gospodarstwa wieyskiego odnogę bardzo powiększyć i udoskonalić u nas można.

Powodem, dla którego Rząd uwagę swoią na pszczelnictwo zwrócić, i takowe wszelkiemi siłami wspierać powinien, iest wosk na światło tak potrzebny. Ileż to tysięcy cetnarów wosku nie sprowadzaią z Rossyi co rok do Kraiu przez Brody? Jakież to summy dobrych pieniędzy nie wychodzą za ten artykuł każdego roku za granicę? Nie moglizbyśmy przynaymniey dobrey części tych summ w Kraiu naszym zatrzymać? Starał się wprawdzie Rząd, wkrótce po rewindykacyi Galicyi, ożywić nagrodami pszczelnictwo; ale ieszcze d. 15go Września 1792go zniósł te nagrody, ponieważ nie prowadziły do zamierzonego celu. Niechay mi wolno będzie przytoczyć tu parę przeszkod polepszeniu pszczelnictwa w Galicyi, a potém podać życzliwe proiekta do ożywienia tey ważney odnogi przemysłu.

1.) Włościanin Galicyyski nie zna tego, iak się z pszczołami obchodzić należy; obca mu iest wiadomość należytego pielęgnowania onychże. W Maiu r. 1802go widziałem we wsi Turzy, należącey do Dominium Toporowa w Cyrkule Złoczowskim pasiekę, zostawioną całkiem naturze. Pszczoły mieszczą się tam w wydrążonych drzewach; gdy się roie ziawiaią, otwieraią pasieczniki takowe drzewa, aby pszczoły w nie wlatywały. Widziałem kilka sosen i choin mieszczących w sobie dwa do trzy roie. W lasach Turzyskich miało samo Dominium przeszło 2000 roiow; daleko większą liczbę onychże mieli posiadać włościanie. Ależ, gdy tymczasem Rząd zabronił wydrążania drzew, iako przeciwnego kulturze lasow, przeto po wyginieniu drzew starych pszczoły w sobie mieszczących, zmnieyszy się bardzo ten rodzay gospodarstwa pszczelnego.

Wiele tysięcy pszczoł zostawionych często nieprzyiaźney naturze i w ulach słomą pokrytych, albo ginie co rok podczas ostrey zimowey pory, lub też obkładaią ie przed nadeyściem zimy tak niezgrabnie gnoiem i słomą, iż naywięcey się ich dusi i tylko przypadkiem kilka uratowanych bywa. Przy wybieraniu miodu zabiiaią pszczoły. Innego sposobu nie znaią w Galicyi. Niemcy czynili wprawdzie tu i owdzie doświadczenia z ulami magazynowemi, lecz zaniechali ie znowu, ponieważ im do tego czasu i wiadomości brakowało. Tak więc ilość miodu i wosku nie zgadza się wcale z liczbą ulów w Galicyi, a ta odnoga przemysłu nie iest dla niey tem, czemby bydź mogła.

2.) Drugą, równie tak mocną przeszkodą polepszeniu pszczelnictwa iest ta okoliczność, iż w naywiększey części okolic maią posiadacze dobr prawo brania z pasiek poddańskich dziesiątego ula. Niezmiernieby zyskało pszczelnictwo, gdyby ta dziesięcina, dla włościan tak uciążliwa, zupełnie zniesioną, lub przypadku w niemożności tego, w mierną daninę od ula, iak to się iuż tu i owdzie istotnie dzieie, przemienioną bydź mogła.

(*Dalszy ciąg nastąpi.*)

*) Obaczyć pisma, tyczące się początku i postępu c. k. praktyczney szkoły pszczelnictwa we Lwowie, umieszczone w drugiem, nakładem Marcina Kuralta wydaniu dokładney Nauki pszczelnictwa, napisaney w Niemieckim ięzyku przez Antoniego Janscha, byłego w Wiedniu C. K. Nauczyciela pszczelnictwa.